

پیاده: قناعت، پیاده: فکر، پیاده: ادب، پیاده: صوم، پیاده: صمت، پیاده: انصاف، پیاده: ذکر، پیاده: سهر.

مهره‌های سیاه (از راست به چپ):

رخ: گدب، اسب: شهوت، فیل سیاه در خانه سیاه: حسد، شاه: نفس، وزیر: عقل معاش، فیل سیاه در خانه سفید: غضب، اسب: غرور، رخ: جهل، پیاده: حرص، پیاده: غفلت، پیاده: کینه، پیاده: خورد، پیاده: لجاج، پیاده: ریا، پیاده: گفان، پیاده: خواب. از نقل رساله «شطرنجیه» به جهت طول آن، خودداری می‌شود؛ جویندگان، خود مراجعه توانند کرد.

آیا می‌توان پذیرفت که تامس مور، از این رسم عارفانه ایرانی بی‌اطلاع بوده است؟

۴. مور می‌نویسد:

«هنگامی که کسی شادمانه و سرشار از امید بمیرد، بر او زاری نمی‌کنند، بلکه سرودخوانان به دنبال جنازه می‌روند و روح آن انسان را به پیشگاه خداوند هدیه می‌کنند.» (صص ۷-۱۲۶)

با خواندن این مطب، شکل تشییع جنازه صلاح‌الدین زرکوب، یکی از محبوبان مولوی، در ذهن تداعی می‌شود:

«علاقه به سماع در نزد صلاح‌الدین به حدی بود که در آخر عمر وصیت کرد، جنازه او را نه با لحن مقرران و نوای نوحه‌گران، بلکه با بانگ دهل و طبل و با نغمه ریاب و نی به آخرین منزل هستی خویش برند... جنازه او را چنان که خودش خواسته بود، با آهنگ دف و کوس تشییع کردند. تابوت او را که هشت دسته قوال در پیشاپیش آن حرکت می‌کرد، مولانا با اصحاب، چرخ زنان و سماع‌کنان تا مقبره بهاء ولد همراهی نمود.»^۶

۵. تامس مور درباره نام خداوند در نزد اهالی آلمان شهر می‌نویسد:

«خدا را نیز به نام‌های گوناگون نمی‌خوانند، بلکه تنها نام «میترا» را برای او به کار می‌برند.» (ص ۱۳۲)

می‌دانیم میترا یکی از بزرگ‌ترین ایزدان اساطیر ایرانی است. «مهریشت دهمین پشت اوستا - که یکی از بلندترین و

شیواترین یشتهاست - سرود ستایش و نیایش و حماسه رزم‌آوریهای اوست. مهر (میترا) در اساطیر هند و ایرانی، برکت بخشنده و آنباز در فرمانروایی جهان و نگهبان پیمان است و بعدها در پی دگرگونیهای اجتماعی، به ایزد پاسدار و پشتیبان همه گروههای اجتماعی جامعه تبدیل می‌شود.»^۷

چرا تامس مور، از میان همه ایزدان و خدایان یونانی و غیر یونانی، نام یک ایزد ایرانی را برگزیده است؟ آیا این نکته نیز گزینه‌ای دیگر بر آفت و علاقه او به فرهنگ ایران به شمار نمی‌رود؟

مآخذ:

۱. تامس مور، آلمان‌شهر (بیوتوپیا)، ترجمه داریوش آشوری، نادر افشار نادری، انتشارات خوارزمی، چاپ دوم ۱۳۷۳. ارجاعات متن به همین چاپ مربوط است.
درباره مقدمه این ترجمه، یک نکته گفتنی است: آقای آشوری در شرح حال تامس مور، در موارد متعدد از پانزده گفتار مجتبی مینوی استفاده کرده است، بی‌آنکه نامی از مآخذ خود ببرد. مثلاً مطالب صفحه ۱۲ تا ۱۴ مقدمه، عیناً از کتاب پانزده گفتار مینوی صص ۱۳۱-۱۳۰ برگرفته شده است.
۲. بارتز ریکر، تاریخ اندیشه اجتماعی، ترجمه و اقتباس: جواد یوسفیان، علی اصغر مجیدی، ص ۳۶۶، انتشارات امیرکبیر، چاپ سوم ۱۳۷۰.
۳. عطار، اسرارنامه، به تصحیح دکتر صادق گوهرین، ص ۹۵، انتشارات زوآر، ۱۳۶۱.
۴. لاهیجی، شرح گلشن راز، با مقدمه کیوان سمیعی، ص ۶ ضمیمه، انتشارات محمودی.
۵. سمنانی، علام‌الدوله، مصنفات فارسی، به اهتمام نجیب مایل هروی، صص ۸-۳۲۳، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول ۱۳۶۹.
۶. زرین‌کوب، عبدالحسین، پله پله تا ملاقات خدا، صص ۵-۱۹۴، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ پنجم ۱۳۷۲.
۷. اوستا، گزارش و پژوهش جلیل دوستخواه، ص ۱۰۵۷، انتشارات مروارید، چاپ دوم ۱۳۷۴.

فرهنگ فلسفه سیاسی

فلسفه سیاسی به عنوان یکی از موالید فلسفه به طرح مسائل کلان در حوزه اجتماع سیاسی می‌پردازد. قدمت تفکر سیاسی به قبل از میلاد بازمی‌گردد و تاکنون که نقش اساسی در زیرساخت حکومت‌های بشری داشته، تحولات فراوان به خود دیده است. انبوه نظریات، مسائل طرح شده و واژگان تخصصی با اندیشمندانی بزرگ جایگاه خاصی به این رشته بخشیده و اهمیت آن را افزون کرده است. در میان کتاب‌های بی‌شماری که در این حوزه پر جنب و جوش هر روزه راهی بازار می‌شوند و هر یک به زاویه‌ای از این رشته می‌پردازند، کتاب وزین فرهنگ فلسفه سیاسی اخیراً (نوامبر ۱۹۹۶) از سوی انتشارات دانشگاهی فرانسه به علاقه‌مندان عرضه شده است.

این فرهنگ در ۷۷۶ صفحه قطع وزیری بزرگ با جلد گالینگور و زیر نظر فیلیپ رینو (Philippe Reynaud) استاد دانشگاه لیل (LILLE) و استفان ریانز (Stephane Riale) استاد دانشگاه پاریس «۲» منتشر شده، و مشتمل بر صد و چهل مدخل است که توسط نود و سه نفر از اساتید دانشگاه‌های فرانسه، هاروارد، رم، برزیل، مونتروال، نیویورک، ژنو، بروکسل، فرایبورگ و لوزان به رشته تحریر درآمده است.

مؤلفین در پیشگفتار خاطر نشان می‌سازند که هدف فقط معرفی تاریخ اندیشه سیاسی نیست بلکه قصد داشته‌اند به جریان‌های اساسی فلسفه سیاسی بپردازند که هنوز مورد بحث و مذاقه و تشکیک است. و با تأکید بر اینکه این کار محصول یک تلاش جمعی است، فهم بهتر مسائل فلسفه سیاسی را متضمن مشارکت حقوقدانان، عالمان سیاسی، متخصصان فلسفه اجتماعی معاصر و مورخین فلسفه

زیر نظر: فیلیپ رینو واستفان ریالز

ناشر: انتشارات دانشگاهی فرانسه

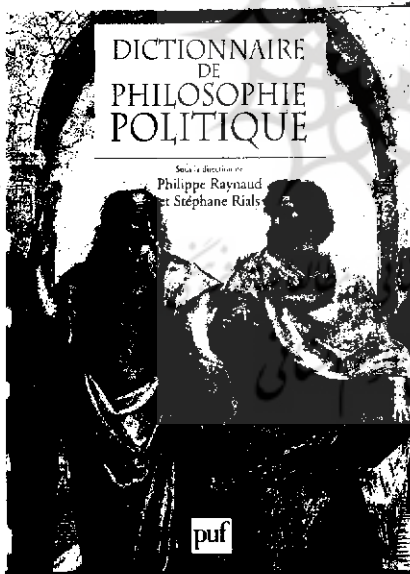
تاریخ نشر: نوامبر ۱۹۹۶

آکویانس، توکویل، تساهل، استبداد مطلق، سنت‌گرایی - محافظه‌کاری، تیرانی و استبداد، سودگرایی، آرمان، فضیلت، خشونت، اراده، کریستیان وُلف.

حجم کوتاه‌ترین مقاله این کتاب (کنسرواتیسیم یا محافظه‌کاری) دو صفحه و نیم و بلندترین آن یازده صفحه یا بیست و دو ستون (اگوستین) است. مؤلف مقاله اسلام که در شش و نیم صفحه (سیزده ستون) عرضه شده پروفیسور رمی براگ (Remi Brague) استاد عرب فلسفه بوعلی سینا در دانشگاه سوربن (پاریس ۱) است که ذیل عنوان کلی «اسلام» به موضوعات: فلسفه سیاسی اسلام، اسلام و سیاست،

طبیعت، طبیعت و تاریخ، نیچه، نام‌انگاری سیاسی، عقیده عمومی، صلح - جنگ و صلح، احزاب، احساسات و منافع، سن پل، جزا - حقوق جزا، مردم، پدیدارشناسی سیاسی، فلسفه اخلاق، فلسفه سیاسی، افلاطون، اثبات‌گرایی - اگوست کنت، اثبات‌گرایی حقوقی، قدرت - حاکمیت، پیشرفت، مالکیت، پرهیزگاری، روانکاوی، پوفندورف، نیرو - حاکمیت، دلیل عقل، مصححت دولت، عقل‌گرایی، عقل‌گرایی انتقادی، اصلاح پروتستان (نهضت)، رژیم‌ها، مذهب، بازنمایی، جمهوری، انقلاب آمریکا، انقلاب فرانسه، رمانتیسیم سیاسی، روسو، شکاکیت قدیم، شکاکیت

می‌دانند. کتاب از نمایه‌های کافی برخوردار است و پس از پیشگفتار، نمایه مداخل، نمایه مؤلفین مقالات، فرهنگ، نمایه آموزه‌ها، مکاتب و جریان‌های فکری، اعلام (اشخاص) و در نهایت نمایه اصطلاحات را می‌یابیم. مداخل این فرهنگ با ارزش عبارتند از مطلق‌گرایی، آنارشیسیم، سنت و مدرنیسم، ضدروشنگری، میراث ژم، آریستوکراسی، ارسطو، اگوستین، استقلال - آزادی، اقتدار، نیاز، بُدن، دکارت‌گرایی - دکارت، چین (فلسفه سیاسی)، حق انتخاب اجتماعی، سیرون، شهر، شهروندی، مدنیت و تمدن، تدوین قوانین، حقوق عرفی، اجتماع و اجتماع‌گرایی، اجتماع و جامعه، ارتباطات و هم‌ذهنی، اگوست کنت، محافظه‌کاری، مشروطیت و مشروطه‌گرایی، قرارداد اجتماعی، دموکراسی، رنه دکارت، استبداد - تیرانی، حقوق، حق مقاومت، حقوق ملل، حقوق و سیاست، حقوق بین‌الملل - حقوق ملل، حقوق طبیعی - حقوق جزایی، حقوق ذهنی - حقوق، حقوق بشر، مکتب تاریخی حقوق، اقتصاد سیاسی، آموزش، برابری، کلیسا، نخبگان و نخبه‌گرایی، امپراتوری، تجربه‌گرایی، اپیکوریسم، برده‌داری، زیبایی‌شناسی، حکومت و جامعه مدنی، وضع استثنا (حکومت)، حقوق طبیعی و قرارداد اجتماعی، اخلاق، فرق - احزاب، فیخته، گروتیوس، جنگ و صلح، هگل، سلسله مراتب - برابری، هابز - اومانیسیم مدنی، هیوم، فرد و فردگرایی، منافع - احساسات، هم‌ذهنی - ارتباطات و هم‌ذهنی، اسلام، یهودیگری، یهودیگری مدرن، قاضی، عدالت، امانوئل کانت، زبان، لیبرالیسم، آزادی، جان لاک، قانون، قانون طبیعی - حقوق، روشنگری، ماکیاول، شر، مارسل دوپادو، کارل مارکس، ماتریالیسم، سونارشی، مونتسکیو، اسطوره، ملت،

مناهی فلسفی و اصول و توسعه آن در اعصار اسلامی پرداخته و با ذکر مقدمه‌ای از تاریخ اسلام و نقش پیامبر (ص) و خلفا در سیاست اسلامی آن روز، آراء ابن خلدون، ماوردی، نظام‌الملک، ابن مقفع، عامری، بیرونی، فارابی، ابن رشد، الکندی، سرخسی، افلاطون، ارسطو، ابن باجه، ابن

جدید، مذهب مدرسی، سوسیالیسم، جامعه - اجتماع و جامعه، جامعه مدنی - حکومت، جامعه‌شناسی، سوسطاییان، حاکمیت، اسپینوزا، رواقیون قدیم، رواقیون جدید، ساختارگرایی، ذهنیت، هم‌نوازی، سیستم سیاسی، تکنیک، عدل الهی، خداشناسی سیاسی، تئوری نقد، توماس

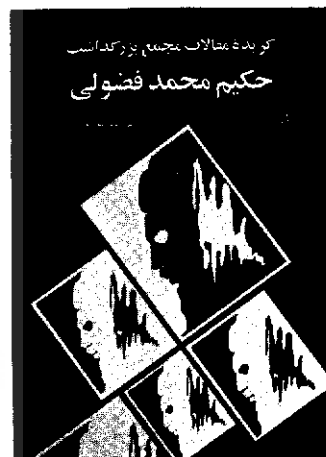
سینا، ابن طفیل را بررسی کرده و تأثیر آراء افلاطون بخصوص مدینه فاضله وی را در تکوین آراء فلسفه سیاسی اسلام بسیار اساسی می‌داند.

جامعه‌شناسی کار و شغل

مع الاسف جای این کتاب و فرهنگ‌هایی نظیر آن در فروع رشته‌های اصلی علوم انسانی بسیار خالیست و گرچه چندان از انتشار فرهنگ فلسفه یا فرهنگ سیاست، جامعه‌شناسی، اقتصاد و... در کشور مانمی‌گذرد در عین حال این انتظاری گزاف نیست که شعب این علوم اصلی نیز که امروزه خود به رشته‌های اصلی دیگری تبدیل شده‌اند در قالب فرهنگ‌های فلسفه سیاسی - اقتصادی، دین، اقتصاد سیاسی، جامعه‌شناسی سیاسی و... در اختیار دانش پژوهان و محققین قرار گیرد.

رضا بهشتی مُعز

پاریس - خرداد ۷۶

گزیده مقالات مجمع

بزرگداشت حکیم محمد فضولی

به اهتمام: علی اصغر شمر دوست

ویراستار: زکریا طرز می

چاپ اول: ۱۳۷۵

بهام: ۹۰۰۰ ریال

کتاب مذکور شامل مجموعه مقالاتی است که در مجمع بزرگداشت حکیم محمد فضولی ارائه گردید. مجمع مذکور در سال ۱۳۷۴ همزمان با زاد روز امیرمؤمنان علی(ع) در تهران برگزار شد.

استادکاری وجود داشت و تنها پس از گذشت چند دهه به صورت نظام غالب درآمد. حتی امروز هم استادکاران مستقل در پاره‌ای از حرفه‌ها، نظیر تعمیر کفش و قابسازی که نیاز به سرمایه‌چندانی ندارد، اهمیت خود را حفظ کرده‌اند. در حالی که در کشورهای در حال توسعه هنوز کارهای پیدی، استادکاری، کارهای خانگی و صنایع کوچک غالب است؛ در جوامع صنعتی امروز کارخانه‌های بزرگ غلبه دارند و کار در عرصه‌های دیگر تولید نیز تابع الگوهای مشابه صنعت در روابط اجتماعی صنعتی است.

تولید کارخانه‌ای، حاصل تغییراتی چند در شیوه‌های ابتدایی تولید بود که مشخص‌ترین آنها دگرگونی در وضعیت اجتماعی کارگران بود. این دگرگونی در وهله اول به معنی تمرکز نیروی کار در یک کارگاه یا کارخانه و در نتیجه جدا شدن محل کار از خانه و محل زندگی فرد بود. در مرحله دوم، نظارت دائمی کارفرما بر کارگران و امکان مستقیم کار باعث شد که کار از آنچه در نظام استادکاری و تولید خانگی بود، پیچیده‌تر و گسترده‌تر شود. در مرحله سوم، روند فوق تا حد زیادی با استفاده از نیروی ماشین و مکانیزه شدن کارها ملازمت داشت و از این رو کارفرمای صنعتی سرمایه ثابتی بس عظیمتر از آنچه که کارفرمای تاجر بدان نیاز داشت، باید به کار می‌گرفت. هر چند پیش از قرن هجدهم نمونه‌هایی از تمرکز کارگران در درون کارگاه‌ها و حتی روند نظارت کارفرما بر جریان کار را می‌توان نشان داد؛ اما استفاده از دستگاههای مولد نیرو یا محرکه آب پا بخار یا سایر انرژیها در چهارچوب نظام کارخانه‌ای میسر گردید.

صنعتگران مستقل برخلاف کارگران صنعتی (کارخانه‌ای) مالک ابزار و محل کار خود بودند؛ مواد خام مورد نیاز خود را

کتاب شامل یک پیشگفتار و نه فصل است. مؤلف محترم که کتاب را برای تدریس تدوین کرده است، پس از تمهید مقدمه‌ای خوب و ذکر کلیاتی درباره کار و تلقی‌های گوناگون نسبت به آن (فصل اول) به بیان روش‌های پژوهش در جامعه‌شناسی کار و شغل پرداخته (فصل دوم) و رابطه این بحث را با مسائل و مطالب دیگر علوم اجتماعی روشن ساخته (فصل سوم) و با ورود به مطلب مهم تحول در معنی کار و بیان اوصاف کار صنفی (فصل چهارم) به روان‌شناسی اجتماعی کار صنعتی رسیده است (فصل پنجم). در فصل ششم کار و اشتغال به‌طور کلی مورد بحث قرار گرفته و فصول هفتم و هشتم مشتمل بر پژوهش است در باب کار و اشتغال در ایران و رشد کارگران صنعتی در کشور ما. فصل نهم نظری در باب آینده کار و تحول کار در آینده. برای آشنایی خوانندگان با نظر کلی نویسنده قسمتی از فصل آخر کتاب را نقل می‌کنیم:

تحولات صنعتی و آینده کار

در جوامع صنعتی تقریباً همه مردم در دوره‌ای از زندگی‌شان مزدبگیرند. برعکس، در جوامع غیرصنعتی که حدود سه چهارم جمعیت شاغل را کارکنان مستقل، کارفرماها یا کارکنان فامیلی تشکیل می‌دهند، مزدوری یک پدیده عام و همگانی نیست؛ هر چند در دهه‌های اخیر با توسعه صنعت و افزایش فعالیت‌های بخش دوم و سوم بر تعداد مزدبگیران این جوامع نیز روز به روز افزوده می‌شود.

نظام مزدبگیری با نظام تولید کارخانه‌ای که از قرن نوزدهم ابتدا در بریتانیا و سپس در نقاط دیگر مستقر شد ملازمت داشت. در بریتانیا و سایر کشورهای صنعتی (اروپا و آمریکا) نظام تولید کارخانه‌ای تا مدتها در کنار نظام تولید خانگی و